

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

MOPHATO 12

SETSWANA PUO YA GAE (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

NGWANAITSEELE 2017

MADUO: 80

NAKO: Diura di le 2½

Pampiri e, e na le ditsebe di le 25.

DITAELO

1. Buisa tsebe e ka kelotlhoko pele o ka simolola go araba dipotso.
2. O se ka wa leka go buisa pampiri yotlhe. Lebelela lenaneo la diteng mo tsebeng ya bone, mme o tshwae dipalo tsa dipotso tse di boditsweng mo dikwalong tse o di buisitseng monongwaga. Morago ga moo, buisa dipotso tse, mme o tlophhe dipotso tse o batlang go di araba.

3. Pampiri e, e na le dikarolo di le THARO:

KAROLO YA A: Poko (30)
 KAROLO YA B: Padi/Ditlhangwa tsa Setso (25)
 KAROLO YA C: Terama (25)

4. Araba DIPOTSO di le TLHANO: Di le THARO mo KAROLONG YA A, e le NNGWE mo KAROLONG YA B le e le NNGWE mo KAROLONG YA C ka mokgwa o o latelang:

KAROLO YA A: POKO
 MABOKO A A TLHAOTSWENG – Araba dipotso di le PEDI.
 LEBOKO LE LE SA TLHAOLWANG – BATLHATLHOJWA botlhe ba tshwanetse go araba potso e.

KAROLO YA B: PADI/DITLHANGWA TSA SETSO
 Araba potso e le NNGWE.

KAROLO YA C: TERAMA
 Araba potso e le NNGWE.

5. TLHOPHO YA DIPOTSO MO KAROLONG YA B (PADI/DITLHANGWA TSA SETSO) LE MO KAROLONG YA C (TERAMA):

Araba FELA dipotso tsa padi le terama tse o di ithutileng.
 Araba potso e le NNGWE ya TLHAMO le e le NNGWE ya DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE. Fa o araba potso ya tlhamo mo KAROLONG ya B, o tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG ya C. Fa o arabile dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG ya B, o tshwanetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG ya C.
 Dirisa lenaneonetefatso go go thusa.

6. BOLEELE JWA DIKARABO

Dikarabo tsa dipotso tsa tlhamo tsa poko di tshwanetse go nna mafoko a a ka nnang 250–300.

Dikarabo tsa dipotso tsa tlhamo tsa padi le terama di tshwanetse go nna mafoko a a ka nnang 400–450.

Boleele jwa dikarabo tsa dipotso tse dikhutshwane bo laolwe ke maduo a a neetsweng. Dikarabo tsa batlhatlhojwa di totobale mme di nne maleba.

7. Latela ditaelo kwa tshimologong ya karolo e NNGWE le e NNGWE.
8. Nomora dikarabo tsa gago ka nepagalo go ya ka thulaganyo ya dipalo tse di dirisitsweng mo pampiring ya dipotso.
9. Simolola KAROLO e NNGWE le e NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.
10. Kwala ka mokwalo o o buisegang.
11. Tiriso ya nako e e tshitshinngwang.

KAROLO YA A: Bonnye metsotso e le 40
KAROLO YA B: Bonnye metsotso e le 55
KAROLO YA C: Bonnye metsotso e le 55

LENANEO LA DITENG

Tsebe e, e naya batlhatlhojwa tshedimosetso tebang le tlhopho ya dipotso tse ba batlang go di araba kwa ntle ga go buisa pampiri yotlhe.

KAROLO YA A: POKO			
Poko e e tshaotsweng: Araba dipotso dingwe le dingwe di le PEDI.			
PALO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MADUO	TSEBE
1. 'Aforikaborwa yo mošwa'	Potso ya tlhamo	10	6
2. 'Menomasweu polaya e tshega'	Dipotso tse dikhutshwane	10	7
3. 'Botsofe'	Dipotso tse dikhutshwane	10	8
4. 'Madubadube a 1939'	Dipotso tse dikhutshwane	10	9
LE			
Poko e e sa tlhaolwang: Batlhatlhojwa botlhe ba TSHWANETSE go araba potso e.			
5. 'Bosiela'	Dipotso tse dikhutshwane	10	10
ELA TLHOKO: Araba POTSO e le NNGWE YA TLHAMO le POTSO e le NNGWE YA TSE DIKHUTSHWANE. Fa o araba potso ya tlhamo mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG YA C. Mo KAROLONG YA B le mo KAROLONG YA C araba potso e le NNGWE fela.			
KAROLO YA B: PADI/DITLHANGWA TSA SETSO			
PADI: Araba potso e le NNGWE fela go tswa mo pading e o e tlhaoletsweng.			
6. <i>Leba Seipone</i>	Potso ya tlhamo	25	11
7. <i>Leba Seipone</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	11
8. <i>Omphile Umphi Modise</i>	Potso ya tlhamo	25	13
9. <i>Omphile Umphi Modise</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	13
10. <i>Masego</i>	Potso ya tlhamo	25	15
11. <i>Masego</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	15
12. <i>Ntlhomole mmutlwa</i>	Potso ya tlhamo	25	17
13. <i>Ntlhomole mmutlwa</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	17
KGOTSA			
DITLHANGWA TSA SETSO: Araba potso e le NNGWE fela go tswa mo ditlhangweng tsa setso tse o di tlhaoletsweng			
14. <i>Ditlhangwa tsa Setso</i>	Potso ya tlhamo	25	19
15. <i>Ditlhangwa tsa Setso</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	19
KAROLO YA C: TERAMA			
Araba potso e le NNGWE.			
16. <i>Matsapa di a tsaya kae?</i>	Potso ya tlhamo	25	22
17. <i>Matsapa di a tsaya kae?</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	22
18. <i>Ga se Lorato</i>	Potso ya tlhamo	25	24
19. <i>Ga se Lorato</i>	Dipotso tse dikhutshwane	25	24

ELA TLHOKO: Mo DIKAROLONG tsa B le C, araba potso ya TLHAMO e le NNGWE le potso e le NNGWE ya DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE. Ga o a tshwanela go araba dipotso tse PEDI tsa tlhamo kgotsa dipotso tse PEDI tse dikhutshwane.

LENANEONETEFATSO

Lebelela lenaneonetefatso go rurifatsa fa o arabile palo ya dipotso e e tlhokegang.

KAROLO	PALO YA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE DI ARABIWANG	TSHWAYA
A: POKO (Poko e e tlhaotsweng)	1–4	2	
A: POKO (Poko e e sa tlhaolwang)	5	1	
B: PADI/DITLHANGWA TSA SETSO (Tlhamo kgotsa dipotso tse dikhutshwane)	6–15	1	
C: TERAMA (Tlhamo kgotsa dipotso tse dikhutshwane)	16–19	1	

ELA TLHOKO: Mo DIKAROLONG tsa B le C, netefatsa gore o arabile potso e le NNGWE ya tlhamo le e le NNGWE ya dipotso tse dikhutshwane.

KAROLO YA A: POKO**MELODI YA POKO – RM Ramagoshi**

Dipotso di tlaa bodiwa go tswa mo mabokong MANGWE A LE MANE a a tlaotsweng le go tswa go le LENGWE le le sa tlaolwang. Batlhatlhojwa ba tshwanetse go araba dipotso DINGWE LE DINGWE DI LE PEDI go tswa mo mabokong a a tlaotsweng le e le NNGWE go tswa mo go le le sa tlaolwang. Dipotso tsa maboko a a tlaotsweng di tlaa tlhagelela pele, mme go latele tsa leboko le le sa tlaolwang.

ELA TLHOKO: Araba potso e le NNGWE ya leboko le le sa tlaolwang.

POKO E E TLHAOTSWENG

Araba dipotso di le PEDI go tswa mo go di le nne tse di boditsweng.

POTSO 1 (POTSO YA TLHAMO)

Sekaseka diteng tsa leboko le le latelang, mme o tthagise maikutlo a mmoki ka ga Aforikaborwa yo mošwa. Kwala tlhamo ya mafoko a a ka nnang 250–300.

AFORIKABORWA YO MOŠWA – MO Molamu

- 1 O tsholeditse maikutlo a batho sešweng,
- 2 Wena kgarejana e mabonomantle.
- 3 Bontle jwa gago bo itshupa mekgatšheng le dithabeng,
- 4 Kana o tshekeditse ke a magolo mawatle.
- 5 Melapo ya gago thekana le tsenyang banna letshoromo.
- 6 Dikgweng tshedi di tshela ka kagiso,
- 7 Kana mo go wena ga re itse dithoromo,
- 8 Di tlholwa ke rona batho dipogiso.
- 9 Aforikaborwa yo mošwa,
- 10 Tlaya ka kgomotso,
- 11 Tlaya ka kagiso.
- 12 Segajaaja se tlaa khutla leng metseng?
- 13 'Rumo le tlaa emisa leng go ja nama ya motho?
- 14 Kgodumodumo e metsang ditšhaba magaeng,
- 15 Botho bo ile kokomaneng tsa motho,
- 16 Yo o re tlogeletseng boswa jwa boammaaruri.
- 17 Mabilelelaruri fa ntwakgolo e le ya molomo.
- 18 Bana ba fetogile dikhutsana e le ruri,
- 19 Basadi botlholagadi ba bo abetswe ke lerumo,
- 20 Moeng go goroga go lelwe sa masetlapelo.
- 21 Ka o ithoma a lerile ona matlhotlhapelo.
- 22 Aforikaborwa yo mošwa,
- 23 Tlaya ka kgomotso,
- 24 Tlaya ka kagiso.

[10]

POTSO 2 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

MENOMASWEU POLAYA E TSHEGA – FS Khunou

- 1 Nna tota fa go ka twe ke tseye tšhaka ke bolae,
 2 Ke bolae selo se ke se tlhoileng,
 3 Nka tsholetsa mogatla ka etsa tshwenyana,
 4 Ka fofa ka etsa leebarope,
 5 Ka dumaduma ka etsa tau.
- 6 Dikgosi tsa gaetsho ntetleleleng ke a kopa,
 7 Ke fetseng ka tshethana e ya Bataung,
 8 E nketse ka dinakana metsing,
 9 Ke menomasweu o bolaya a tshega,
 10 Se forweng ke menomasweu ao.
- 11 Ga se meno ke marumo,
 12 A a tlhaba a a segaka,
 13 Bogale jwa ona bo tshwana fela le digai tsa Matebele,
 14 Bonnaka se itlhokiseng ditsebe nkutlweng.
- 15 Bonang matšhwititšhwiti a le a batho,
 16 Ga se batho ke tlang lo bone,
 17 Ba apere mmala wa nkopane,
 18 Ba ya go fitlha ntsalake.
- 19 O meditswe ke noga ya Bataung,
 20 Menomasweu polaya ditšhaba,
 21 A ka go tlalets a go etsa lesea,
 22 Bagaetsho siyang le siye sera seo.

- 2.1 Maikutlo a mmoki ke afe tebang le sebokiwa? (2)
- 2.2 Naya ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo meleng 1 le 2 le mosola wa yona. (2)
- 2.3 Tlhalosa bokao jwa mela 7 le 8 jaaka bo dirisitswe mo lebokong. (2)
- 2.4 Faa sekapuo se se tlhagelelang mo moleng 13 o bo o tlhalose mosola wa sona. (2)
- 2.5 O ithutile eng mo lebokong le? (2)
- [10]**

POTSO 3 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

BOTSOFE – LD Raditladi

1 Dikatikanyi tsa koko la bannana,
 2 Thaka tsa morwakgosikgolo re ile,
 3 Re dirile mašelang fela re tšhipile,
 4 Re le bontšhe nkoo re le batubanyana.
 5 Nkile ra nna bakgaodisi ba mekgosana.
 6 Bakgaodi ba mokgosi ba re tsholele.
 7 Re tsholelwa fa motho re mo tllhabile,
 8 Ntwa e utlwelwa ka matshwelelenyana
 9 Re bannana bagolo, re ole sebarong,
 10 Fa re tsoga jaanong re kuakua mekgosi,
 11 Thobane kima re di lese mabogong,
 12 Mangole a rona a setse a ipaya bosisi
 13 Meriri ya rona mesweu mo ditlhogong,
 14 E mesweunyana jaaka bosweu jwa mašwi.

- 3.1 Maikutlo a mmoki ke afe ka ga botsofe? (2)
- 3.2 Tlhalosa gore leboko la sonete le bopegile jang? (2)
- 3.3 Naya ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo moleng 11 le mosola wa yona. (2)
- 3.4 Faa sekapuo se se tlhagelelang mo moleng 14 o bo o tlhalose mosola wa sona. (2)
- 3.5 O ithutile eng mo lebokong le? (2)
- [10]**

POTSO 4 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

MADUBADUBE A 1939 – JM Lekgetho le ba bangwe

- 1 Le epile ja ba ja tlhakana moseja ole.
 2 Ga twe go thata, kgomo e tsentse tlhako kgamelong,
 3 Thamo ya phala khibidu; ga twe go dubegile,
 4 Go a faratlhatlhannngwa, ga go jewe diwelang.
- 5 Bommabana ba lela mo go botlhokotlhoko,
 6 Ba gadima tlase boo ba gadima godimo.
 7 Ga twe go a boitshega, ga go itsiwe boroko,
 8 Go lala go khidia sefako sa marumo.
- 9 Bontsintsi ga bo na kwa bo latsang tlhogo gone,
 10 Bo fetogile bakgarakgatshegi ba bofelo.
 11 Go itatswa kgabo ya molelo magabone,
 12 E ja e bo e wetsa motshegare le bosigo.
- 13 Thaka ya makau e tlogetse magae le metse,
 14 E ineetse go lala godimo ga thaba,
 15 Ga se bothatanyana, gompieno go sulafetse,
 16 Go tswana fela gare ga mawatle le motlhaba.
- 17 Ga twe monongwaga phatshwana ga e thuse sepe,
 18 Go busa dinonyane tsa loapi, difofane;
 19 Mo metsing gone go fete go iphetlhe sekepe,
 20 Sa seka-kadimelela, sekepe sa sesapi.
- 21 E ya gompieno ga se e tlohang e bolelwa.
 22 Gompieno go thulanye botlhale le jo bongwe,
 23 Ka go rakanye bone tota bana ba go tsalwa
 24 Ga ba ga lebagana ditshwantshwang le tse dingwe.

- 4.1 Mmoki o senola maikutlo afe mo lebokong le? (2)
- 4.2 Naya ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo meleng 2 le 3 le mosola wa yona. (2)
- 4.3 Tlhalosa mola 8 jaaka o dirisitswe mo lebokong. (2)
- 4.4 Faa sekapuo se se tlhagelelang mo moleng 11 o bo o tlhalose mosola wa sona. (2)
- 4.5 O ithutile eng mo lebokong le? (2)

[10]**LE**

POKO E E SA TLHAOLWANG**POTSO 5 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)**

Buisa nopolo e e latelang, mme o arabe dipotso.

BOSIELA – LD Raditladi

- 1 Bosiela ga bo phimoge sekalobadi,
 2 Ga bo na motho a bo tlhapa ka mosidi,
 3 A bo phimola a bo tlhapela bodibeng,
 4 Go tswa maswe, jone bo salele nameng.
- 5 Ke ledimo le jang batho le metlhape,
 6 Moselesele o sadisang le makape,
 7 Go sale bolota go sale botlhoko,
 8 Go sale sebedu se tlhokang dipheko.
- 9 Bosiela ke pula ya kgogolammoko,
 10 Ke mosetlho o sa rwalelweng le ditlhako;
 11 Bo go kolobetsa bo sa go rapele,
 12 Bo go tlhabe dinao, ditlhako o di rwele.
- 13 Bosiela ruri ke leselamotlhaka,
 14 Le utswang dikoko, masogo le dikgaka;
 15 Bo tsena fela le fa ntlo e ageletswe,
 16 Bo bo bo senye lokgapho lwa ntlo e feetswe.
- 17 Bosiela ruri bo ka bo bo itlhotlhorwa,
 18 Nkoo ke bo tshwara ke bo gasetsa borwa,
 19 Ke bo latlha jaaka mokgatha wa kobo,
 20 Go garolakwa ke ditau tsa lengobo.

- 5.1 Maikutlo a mmoki ke afe ka ga bosielana? (2)
- 5.2 Tlhalosa mola 5 jaaka o dirisitswe mo lebokong. (2)
- 5.3 Naya ponagalo ya poko e e tlhagelelang mo meleng 7 le 8 le mosola wa yona. (2)
- 5.4 Faa sekapuo se se tlhagelelang mo moleng 10 o bo o tlhalose mosola wa sona. (2)
- 5.5 O ithutile eng mo lebokong le? (2)
- [10]**

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/DITLHANGWA TSA SETSO

Ditshwaelo ka kakaretso:

- Go boditswe potso ya TLHAMO le DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE go tswa mo pading/ditlhangweng tsa setso tse o di thaoletsweng monongwaga.
- Batlhatlhojwa ba tshwanetse go araba potso e le NNGWE go tswa mo pading/ditlhangweng tsa setso tse ba di ithutileng.
- Fa motlhatlhojwa a ithophetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG ya B, o tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG ya C.
- Fa motlhatlhojwa a ithophetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG YA C.

PADI

Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

POTSO 6 (POTSO YA TLHAMO)**LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea**

Ka Setswana ga twe, ngwana sejo, o a tlhakanelwa go kaya gore ngwana o godisiwa ke batho ba ba farologaneng mo botshelong. Tshegetsa tlhagiso e, o ikaegile ka moanelwamogolo Motswagauteng le ditiragalo tsa padi. Tlhalosa seabe sa batho ba ba farologaneng mo kgodisong ya ga Motswagauteng. Tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

[25]**POTSO 7 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****LEBA SEIPONE – Kabelo Kgatea**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

NOPOLO A

Matlho a gagwe a ne a le mahibidu, direpodi le dintshi o ka gopola gore di tshasitswe mosidi kgotsa phori.

E rile e le Lamatthatso, e ka nna ura ya lesome mo mosong, a ntse a kaname jalo, a bona Kabo a tsena mo lebating. A tsamaya ka iketlo. A tlola gore a bo a ronkgele matsadi a batho ba Huhudi.

5

E rile fa a fitlha fa bolaong jwa gagwe, a tsopalala jaaka motlhoboloko. Dikeledi di thepologa le marama a mantshonyana le go kopanelo mo seledung.

Ba lebana jaaka o ka re ba ja kgobe. Go se yo o bonyang. Matlho a ga Motswagauteng a phatsima, dikeledi di thepologela mo mosamong wa bookelo.

'Kolotsana ya me e kae tsala?'

10

A botsa jalo a tsitlalala le go leka go robala ka letlhakore la moja. Ga pala.

'Dikolotsana tsa rona di nyeletse.'

Motswagauteng a diga matlho. Kabo a isa seatlanyana kwa kgetsaneng ya borokgwe jo a bo rekileng ka madi a go kgorometsa kolotsana. A ntsha seipone se Motswagauteng a neng a se bofeletse mo kolotsaneng ya gagwe.

15

'Fela seipone sona ke se tsala, gomotsega. Mosimane yo o tlaa mmonang mo go sona, o tlaa tsoga mo diphateng tse di fisang. O tlaa ipatlela kolotsana e nngwe, gonne ke a mo tshepa, ke a mo rata, e bile ke a mo tlotla. Mo ikanye, mo rate o bo o mo tlotle. Modimo o phala baloi.'

Motswagauteng a nyenya le go atlarela seipone. A iteba sebaka se seleele ntle le go bonya. A retolola seipone, a se lebisa kwa go Kabo. 20

'Le fa nka swela mo bolaong jo, o se ka wa felelwa ke tshepo. O ntlhokomelele mosimane yo o mmonang mo seiponeng yo.'

O ne a buisiwa ke go gopola fa nkokoagwe ljelele a swetse kwa bookelong jwa *Gelukspan*, gonne o ne a isitswe ka dikgoka morago ga go ba tshwarisa bothata.' 25

Monnamogolo Puso o tlhokafaletse kwa bookelong, a isitswe ka dikgoka; ljelele le ena fela jalo.

Batsofe ba babedi ba, ba ne ba dumela fa malao a bookelo a poka, gonne batho ba swela mo go ona ka bontsi.

Moeka o ne a fela pelo gore o fola leng gore a tswe mo bookelong, pele a bolawa ke dipoko. 30

- 7.1 Tsala ya ga Motswagauteng ke mang? (1)
- 7.2 Go tlile jang gore kolotsana ya ga Motswagauteng e nyelele? (2)
- 7.3 Motswagauteng o ne a itsege ka leina le sefane dife fa a ne a tumile ka go beola meriri? (2)
- 7.4 Tlhagisa ditatofatso di le PEDI tse Lekgotla la Sekolo sa Foreiborogo le boneng Motswagauteng molato ka tsona. (2)
- 7.5 Naya dintlha di le NNE tsa tshobotsi ya ga Sepoko. (4)
- 7.6 Go inaya mapodisi ga ga Motswagauteng gore ba mo tshware ka nako ya dikhuduego, go senola semelo sefe sa gagwe? Tshegetsisa ka lebaka. (2)
- 7.7 Goreng Gokatweng a ne a tshaba go boela kwa a neng a dira gona? (2)
- 7.8 Mosala o na le seabe sefe mo botshelong jwa ga Motswagauteng? (2)
- 7.9 Fa o ne o le *Sarkie*, o ne o ka dira eng go tlisa kutlwano le poelano kwa Sekolong sa Foreiborogo? Tshegetsisa ka lebaka. (2)
- 7.10 Go ya ka wena, a o bona Motswagauteng a dirile sentle go thusa mme wa mosweu yo o neng a phamoletswe sekgwama? Tshegetsisa ka lebaka. (2)
- 7.11 O ka dirisa thuto ya seipone jang go rotloetsa batho ba ba ikgogonang le go inyatsa mo botshelong? Tshegetsisa ka lebaka. (2)
- 7.12 O ithutile eng ka ga moanelwa Teu? (2)

[25]

POTSO 8 (POTSO YA TLHAMO)**OMPFILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

Ka Setswana ga twe, ngwana sejo, o a tlhakanelwa go kaya gore ngwana o godisiwa ke batho ba ba farologaneng mo botshelong. Tshegetsatsa tlhagiso e, o ikaegile ka moanelwamogolo Omphile le ditiragalo tsa padi. Tlhalosa seabe sa batho ba ba farologaneng mo kgodisong ya ga Omphile. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

[25]**POTSO 9 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****OMPFILE UMPHI MODISE – DPS Monyaise**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

NOPOLO B

<p>Fa ba tsena mo segotlong a etelela mogatse pele gore fa mongwe wa baaki a ka mo itse, a mo kope gore a se ka a rothisa mmutla madi. A nna tshego a se ka a fitlhela ope yo o ka mo tshwantshang. Ba tsenngwa mo dikamoreng tsa basimanyana gore ba itlhophele yo ba mmatlang. E re mogatse a ithaya a re o bonye mongwe yo o mo kगतhang a mo ganele bontshonyana, bokhutshwanyane, bošesane. Ya re ba ntse ba tsamaya ba fitlha mo kamoreng ya basimanyana ba le bararo; yo mogolwane mo go bone a ka nna ngwaga tse tlhano. A mo atamela a tshwere pelo ka seatla ... Fa a sena go nna a mo sekaseka, a inamologa a tlhantse. A ema tu!</p>	5
<p>RraMosidi a garoga pelo. A simolola go ikotlhaela bopelonomi jwa gagwe; gonne o ne a ithaya a re mogatse o tllhabegile. Kgopolo ya loso ya feta jaaka logadima mo mogopolong wa gagwe.</p>	10
<p>'Mma, a ga o je monate?'</p>	
<p>MmaMosidi a boa kgakala. Fa a utlwa mogatse a bua nae a nyenya a ise a tlhaloganye potso ya gagwe. A arabela mo maibing, 'Ee, rra.'</p>	
<p>'Go botlhoko kae?'</p>	15
<p>'Botlhoko? ...' A nyenya. 'Nnyaya, rra, ga ke botlhoko gope ... Ke ne ke utlwile ka tsa ga Morakile ... A re ba bonye botlhe?'</p>	
<p>Mooki a tsikinya tlhogo. O ne a lepile MmaMosidi gararo: fa a bona mosimanyana yo mogolwanyane, o ne a mo šeba fa morago ga ditsebe, a ise a mo šebe mo matlhong. A ipotsa dipotso di se kae.</p>	20
<p>Ba tsena mo kamoreng ya bofelo, MmaMosidi a setse a diragatsa molao. A utlwa a tsewa ke sedidi.</p>	
<p>Mooki a re 'O mo tllsitse leng? ...'</p>	
<p>Mooki a boela a re 'Gongwe nka go thusa ...'</p>	

- 9.1 Ke mang yo bobedi bo bo kaiwang mo temaneng e, bo mmatlang? (1)
- 9.2 Go tleile jang gore motho yo o batliwang a tle fa a leng teng? (2)
- 9.3 Ke mmutla ofe o o sa tshwanelwang ke go rothisiwa madi? (2)
- 9.4 Goreng Motlalepule a ne a inamologa a tlhantse morago ga go sekaseka mosimanyana wa dingwaga tse tlhano? (2)
- 9.5 Naya dintlha di le NNE tsa tshobotsi ya ga Omphile. (4)
- 9.6 Motshameko wa lefetlho o na le seabe sefe mo go tswetseng ditiragalo tsa padi e? (2)
- 9.7 Mafoko a mooki a gore 'gongwe nka go thusa' a senola semelo sefe sa gagwe? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 9.8 Tlhagisa dintlha di le PEDI tsa molaetsa o MmaMosidi a o tlogetseng mo lekwalong le a le kwadileng. (2)
- 9.9 A MmaMosidi a ka bo a bone thuso fa a ka bo a boletse mooki gore o tlisitse Omphile kwa kgodisetsong leng? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 9.10 Fa o ne o le RraMosidi, o ne o ka dira eng fa o utlwa molekane a re ga a botlhoko gope, mme o lemoga gore ga a bue nnete? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 9.11 Go ya ka wena, o ne o ka dira eng fa o ne o le mooki go thusa MmaMosidi yo o lemogang a le mo mathateng? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 9.12 O ithutile eng mo go monnamogolo Ofentse? (2)

[25]

POTSO 10 (POTSO YA TLHAMO)**MASEGO – G Mokae**

Ka Setswana ga twe, ngwana sejo, o a tlhakanelwa go kaya gore ngwana o godisiwa ke batho ba ba farologaneng mo botshelong. Tshegetsatsa tlhagiso e, o ikaegile ka moanelwamogolo Sello le ditiragalo tsa padi. Tlhalosa seabe sa batho ba ba farologaneng mo kgodisong ya ga Sello. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

[25]**POTSO 11 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****MASEGO – G Mokae**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

NOPOLO C

'FATSHE KA BOP!' 'BOLAYANG BAREKISI BA YONA!' dingwe tsa diboroto tse ba neng ba di tsholeditse di ne di kwadilwe jalo, mme setlhopha se segolo sa barutwana se mo tlhapaolaka.

Molato a lemoga gore o ne a itshepile thata go se kope gore a felegediwe ke mapodisi fa a ya go bua le bana ba 'Top'; a gopola gore tumo ya gagwe ya kgale kwa lepatlelong la kgwele e tlaa mo sireletsa. 5

Maiteko a barutabana go ba thibela a folotsa, mme bangwe ba bona ba tsholetsa Mercedes Benz wa puso go o menola, bangwe ba tabogela kwa tankeng ya petorolo go e bula go latlhela matlhokwa a molelo mo teng, mme bangwe ba gogaka Molato yo o neng a lela jaaka lesea go tswa mo sejanageng go mo teketa. 10

'Nkabo ke ngwana wa morago!' mongwe wa barutwana a mo ruta Setswana fa a ikopela maitshwarelo, a ba tshepisa go ikgaoganya le lekoko fa ba ka mo lesa go tshela.

'O ka be o ikgaogantse kgale!'

Fa a wela fa fatshe, ba mo gataka, ba mo betsaka, le go mo rogaka; go se yo o mo utlwehang botlhoko. 15

Sello a gaggamatswa ke modumo o o utlwalang kwa ntle le mosi o o thunyang mo botsenong jwa sekolo.

A beela dibuka tsa gagwe kwa thoko, mme a taboga go tswa mo phaposing ya go buisetsa. 20

Fa a fitlha fa go bona, a kotama go lebisisa gareng ga maoto a bona, mme a bona rre Molato a rapame fa fatshe, ba ntse ba mo tseneletse le fa e kete o setse a neela mowa.

'ORDER COMRADES!' Sello a goa ka tsela eo a neng a tle a utlwe bakaulengwe mo ntweng ya kgololosego ba bolelelana gore 'tsie lala!' kwa dikopanong tse di mmalwa tse o kileng a ya le rraagwe-thoko teng kwa Alexandra, fa kiletso ya gagwe e sena go tloswa. 25

- 11.1 Rraagwe mosimane yo go buiwang ka ena mo temaneng e, ke mang? (1)
- 11.2 *Sannah* o nnile le sebe sefe mo go imeng ga ga Masego? (2)
- 11.3 Go ya ka temana, Molato o dira kwa kae? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 11.4 Tlhagisa lebaka go tswa mo temaneng le le netefatsang gore Molato yo, ke ena Ntsime wa kwa Sedimosang. (2)
- 11.5 Tlhagisa dintlha di le NNE tsa tshobotsi ya ga Sello. (4)
- 11.6 Farologanya lelapa la ba ga *Lazar* le la ba ga *Van Jaarsveld* mo badiring ba bona. (2)
- 11.7 Tlhalosa se se tlhodileng go kaletswa ka kgole ga ga Rre Kgabo Motsepe. Naya dintlha di le PEDI. (2)
- 11.8 Mafoko a: '*ORDER COMRADES*' a senola semelo sefe sa ga Sello? (2)
- 11.9 A o ne o ka tlogela Masego go ya go tswela dithuto kwa Sedimosang fa o ne o le Rre Kgotle? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 11.10 Go ya ka wena, fa o ne o le Goabaone, o ne o ka tlogela Rre Motsepe a teketa ngwana fa pele ga gago? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 11.11 Fa o ne o le Ntsime, o lemoga gore Sello ke ngwana wa gago yo o bolokileng botshelo ba gago ka tsela e, o ne o ka dira eng? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 11.12 O ithutile eng ka moanelwa Masego? (2)

[25]

POTSO 12 (POTSO YA TLHAMO)**NTLHOMOLE MMUTLWA – OM Lobelo**

Ka Setswana ga twe, ngwana sejo, o a tlhakanelwa go kaya gore ngwana o godisiwa ke batho ba ba farologaneng mo botshelong. Tshegetsatsa tlhagiso e, o ikaegile ka moanelwamogolo Matsetseleko le ditiragalo tsa padi. Tlhalosa seabe sa batho ba ba farologaneng mo kgodisong ya ga Matsetseleko. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

[25]**POTSO 13 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****NTLHOMOLE MMUTLWA – OM Lobelo**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

NOPOLO D

E rile a sa ntse a ile le dikakanyo jalo, *Bra Boots* a mmotsa leina la gagwe. 'J. Job. Nna ke Job Dikgole.' A digela jalo Matsetseleko, a bo a ipoa kgatsi, a tlhalosa go ya pele. 'Ke tswa kwa Dikhudung, ke tlile mono ka tiro, mme le nna ke kile ka kgaratlha thata ka batla tiro koo. Ka maswabi ka tlhotlhorelwa fa go se na tiro. Nna le gale, ke ne ke ikisitse ka namana, ga ke a tlogela sepe sa me koo.' A tswa ka bokhukhuntswane jalo mo kgannyeng ya gagwe le *Bra Boots*. 'A go na le tironyana e e tlhagileng kwa meepong morena?' Ga botsa jalo Matsetseleko. Ntle le go araba potso, *Bra Boots* a phara setshwantsho sa pasa fa godimo ga tafole. 'Monna a o itse motho yo?' Matsetseleko o ne a se tsaya mme a se leba sebakanyana pele a araba potso e e neng e boditswe. 'E kete ke a mo itse.' A bua jalo Matsetseleko a utswa *Bra Boots* ka leitlho. 'O mmone kae?' *Bra Boots* a mo garumela. 'Ke nngwe ya ditsala tsa me, ke ene Matsetseleko Kebapetse yo o batlanang nae yo.' Matsetseleko a tswala matlho go se nene, e kete motho a ikgopotsa sengwe. 'Ke mosimane wa kwa Phiritshweu. O ne a nna mono mabapi le patlo ya tiro. Ke mongwe wa batho ba ba sa bolong go boaboa kwa meepong mabapi le tiro, mme ka maswabi a itlhoboga. A itsamaela, a ikela kwa dikgaolong tsa Bojanala go ya go leka gone.' A tlhalosa jalo Matsetseleko, ka loleme lo lo borethe jo bo tseneletseng.

Bra Boots o ne a tsaya setshwantsho seo gape a se leba, mme morago a leba Matsetseleko mo matlhong, 'O tota o ntshwanela le mosimane yo ke mmatlang yo' a bua a busetsa setshwantsho ka fa sekgwameng. Matsetseleko o ne a tshegatshega fela, morago a tlhalosetsa *Bra Boots* fa e se ene motho wa ntlha go bua jalo. *Bra Boots* o ne a kgwa mowa go bontsha fa e le motho a itlhoboga jaanong. A botsa Matsetseleko gore o itsetse kae mosimane yo o mo setshwantshong. 'Ke mo itsetse teng mono, o ne a dirisa aterese ya fa lebenkeleng fa.'

- 13.1 Faa leina la nnete la ga *Bra Boots*? (2)
- 13.2 *Bra Boots* o buisana le Matsetseleko a le kwa ga mang? (1)
- 13.3 Tlhalosa gore ke eng motho yo o mo kaileng mo go 13.2 a teile lebenkele la gagwe a re ke 'Kebawetse'. (2)

- 13.4 Goreng letsholo la mophato wa kgosing la go batla Matsetseleko le ne la diega? Dintlha di le PEDI. (2)
- 13.5 Tlhagisa dintlha di le NNE tsa tshobotsi ya ga Palesa. (4)
- 13.6 Tlhagisa gore go nnile bonolo jang gore Matsetseleko a feleletse a ratana le Palesa? (2)
- 13.7 Seabe sa ga Kgori ke sefe mo go thankgololeng ditiragalo tsa padi e? (2)
- 13.8 Tlhagisa dintlha di le PEDI tse di dirileng gore *Bra Boots* a se ka a itse Matsetseleko sentle. (2)
- 13.9 A o ne o ka itshwarela Palesa fa o ne o le Mmathapelo? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 13.10 Go ya ka wena, a se Baagileng a se dirileng Palesa go fitlhelela maikaelelo a gagwe a go kopa lerato, se ne se siame? (2)
- 13.11 Fa o ne o le Kgosi Obakeng Kgololo, o ne o ka lemosa jang batsadi ka ga kotsi ya go tlhophela bana se ba batlang go nna sona mo botshelong? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 13.12 O ithutile eng mo go moanelwa, Matsetseleko? (2)

[25]

DITLHANGWA TSA SETSO

Ditshwaelo ka kakaretso:

- Go boditswe potso ya TLHAMO le DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE go tswa mo ditlhangweng tsa setso tse di tlaotsweng monongwaga.
- Batlhatlhojwa ba tshwanetse go araba potso e le NNGWE go tswa mo ditlhangweng tsa setso tse ba di ithutileng.
- Fa batlhatlhojwa ba ithophetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG YA B, ba tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG YA C.
- Fa batlhatlhojwa ba ithophetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG YA B, ba tshwanetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG YA C.

POTSO 14: (POTSO YA TLHAMO)***DITLHANGWA TSA SETSO – GS Leeuw le ba bangwe***

O ikaegile ka diteng tsa naane ya 'Mmapule' le 'Leboko la dikgomo' tlhagisa dikgwetlho tse Mmapule a itemogetseng tsona morago ga loso la ga mmaagwe le tse motho a itemogelang tsona ka ntlha ya go nna le kgomo kgotsa go sa nne le yona. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a kana ke 400–450.

[25]**POTSO 15: (DIPOTSO TSE DI KHUTSHWANE)*****DITLHANGWA TSA SETSO – GS Leeuw le ba bangwe***

Buisa nopolo e e latelang, mme morago o arabe dipotso.

NOPOLO E

Ga twe e rile bogologolo, ga bo go na le Kgarubane. Kgarubane o, o ne a tlwaelane le Digodi tse di neng di nna mo metsing. Kgarubane le ena, o ne a tshela ka go nna mo metsing. Fa dipula di nele, go ne go nna boitumelo jo bogolo gareng ga Kgarubane le Digodi. O ne o ka bona bojang bo tafetse, le lefatshe le apesitswe kobo ya letlhafula. Gongwe le gongwe diphologolo di bonala fa di nonne, di kgora.

5

E rile letsatsi lengwe ga tla leuba le legolo mo motseng le mo nageng. BoNonyonyane ba tsenwa ke popamo. BoPhologolo ba bangwe ba pharama, ba bangwe ba swa ka ntlha ya tlala le lenyora. Metsi a kgala mo dinokeng le mo makadibeng. Ga se ka ga itsiwe kwa go ka bonwang metsi gone. Kgarubane a simolola go utlwa botlhoko thata ka a ne a bona fa a tlaa felelwa ke botshelo.

10

Digodi tsa raya Kgarubane tsa re: 'Re tshwanetse go senka kwa re ka bonang metsi gone, e seng jalo re tlaa bolawa ke lenyora.' Kgarubane ka kutlobotlhoko a re: 'Mme nna jaanong ke tlaa fofa jang ka ke se na diphuka?' Kgarubane a bua a lebile Digodi ka pelo e e rothang madi ka ntlha ya bohutsana le tlala. Digodi tsa raya Kgarubane tsa re a ye go senka logong. Kgarubane a dira jaaka a laetswe. A boa a lo hupile mo leganong a siane thata. A re: 'Logong ke lo, bagaetsho. A ko lo nthuseng!'

15

- 15.1 Goreng go ne go le botlhokwa mo go Kgarubane le digodi go fudugela kwa lefatsheng lesele? (2)
- 15.2 Ditlamorago tsa go sa reetse ga ga Kgarubane fa go twe a se ka a bula molomo e ne ya nna dife? (2)
- 15.3 Kgarubane o senola semelo sefe go ya ka nopollo e? (2)
- 15.4 Ke seabe sefe se bana ba nnileng le sona mo go thuseng go senola semelo sa ga Kgarubane? (2)
- 15.5 Ke eng se se dirileng gore digodi di tswelele ka leeto la tsona morago ga se se neng sa diragalela Kgarubane? (2)
- 15.6 Ke eng se o ka bong o se dirile fa o ne o le Kgarubane fa bana ba go goelela? (2)
- 15.7 A o itumedisitswe ke bokhutlo jwa naane e? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 15.8 A go reetsa le go obamela ditaello le dikgakololo tse re di neelwang go botlhokwa, fa o lebile se se diragaletseng Kgarubane? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)

LE**LEBOKO****LEBOKO LA BAKWENA – MOM Seboni**

- 1 Dikolobe tsa ga mhetla-a-Mogale,
2 Tse di tlabang ntšwa di hulere,
3 Boijane jwa ga Kwetlakwena selemo bo a bo bo tla jang?
4 A bo tlaa ja theko tsa marumo a bona?
5 Ke maganana mankganama,
6 Mankga'nama di mafura.
7 Tshoswane tsa go loma botlhoko lesonya,
8 Tse di lomileng Kabane a kakabala,
9 Makgakga a mantsho a Mmaseote sa naga,
10 Ba ba suleng ba se na mmolai,
11 Ba bile ba se na tsebe ya go utlwa.
12 Ngwale boela yoo o mmokile,
13 O boka o sa itse ina ja gagwe,
14 Ina ja gagwe ke matsodimatsoke.

- 15.9 Naya setlhogo sa leboko le. (1)
- 15.10 Go ya ka diteng tsa leboko le, Bakwena ba ana eng? (1)

- 15.11 Mo lebokong le, naya maina a MARARO a dilo tse Bakwena ba tshwantshannngwang le tsona. (3)
- 15.12 Tlhalosa ka boripana ka moo mmoki a godisang semelo sa sebokiwa sa gagwe ka teng. (2)
- 15.13 O ithutile eng go tswa mo lebokong le? (2)

[25]**PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TERAMA

Ditshwaelo ka kakaretso:

- Go boditswe potso ya TLHAMO le DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE go tswa mo terameng e o e tlhaoletsweng monongwaga.
- Batlhatlhojwa ba tshwanetse go araba potso e le NNGWE go tswa mo terameng e ba e ithutileng.
- Fa motlhatlhojwa a itlhophetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG ya C.
- Fa motlhatlhojwa a itlhophetse go araba dipotso tse dikhutshwane mo KAROLONG YA B, o tshwanetse go araba potso ya tlhamo mo KAROLONG YA C.

POTSO 16 (POTSO YA TLHAMO)**MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS Mokia**

Dikgang tsa batho ba babedi ba ba nyalaneng ga di a tshwanela go tsenwa ka gope. Tlhalosa gore a go ne go le matshwanedi gore Mmatšhatšhi le Monyana, mogolowe Kgabele, ba sunyasunye nko mo dikgannyeng tsa ga Kgabele. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

[25]**POTSO 17 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****MATSAPA DI A TSAYA KAE? – SS Mokia**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

NOPOLO F

MMUI A:	Ke ntse ke mo tsaya jaaka ngwanake, ke mo rata. Ke ntse ke šaba bogobe ka moro wa phiri, madi ke a isa kwa dithutong tsa ga Ntshidi. Le gale, go itse Ona.	
MMUI B:	Modiri ga se moji. Badiri ba le bantsi ba ke ba itseng, ga ba a ka ba roba se ba se jetseng. Bangwe ba bone ba bone maungo a bona a jewa ba a lebile. Bangwe ba a tlogetse a sala a senngwa ke batho fela ba sa a utlwele botlhoko. Ke botshelo. Bo jalo.	5
	<i>(Letsatsi morago ga bogadi, Legae a tsogelela tirong fela a se ka a boa. Ka Labobedi mosong, Tlhapi a tsogelela kwa ga Nkitsing.)</i>	
MMUI C:	<i>(O a kokota)</i> Kokokoko! Ke ura ya borobedi, o sa ntse a robetse! Ka gongwe le ena o ngaletse fa rre a tsere bogadi! <i>(O a kokota)</i>	10
MMUI D:	<i>(O bula setswalo)</i> Ke wena! Ke ntse ke gateletswe ke boroko. Ke lora batho ba le bantsi ba le fa gae fa. Fa ke ntse ke lebeletse, ka bona banna ba kukile lekase. Ka thanya ka o kokota.	
MMUI C:	Toro ya gago ga e monate, e nkutlwisa botlhoko.	15
MMUI D:	Goreng e go utlwisa botlhoko?	
MMUI C:	Ga ke a bona boroko maabane. Ga ke a bo bona.	

17.1 Naya maina a mmui A le B. (2)

17.2 Leina la motho yo o ntseng a tsewa jaaka ngwana, ke mang? (1)

- 17.3 Rraagwe Tlhapi o na le seabe sefe mo go tswelletseng kgotlhang ya terama e? (2)
- 17.4 Tlhagisa matsapa a le MABEDI a a diragetseng go ya ka diteng tsa teramakhutshwe e. (2)
- 17.5 Naya dintlha di le PEDI tsa semelo sa ga Selapo. Tshegetsatsa ntlha nngwe le nngwe ka lebaka. (4)
- 17.6 Go siama ga ga Legae go tswelletsatsa jang morero wa teramakhutshwe e? (2)
- 17.7 Tlhagisa dintlha di le PEDI tse di tlhodileng lesa la ga Legae. (2)
- 17.8 Maikutlo a gago ke afe morago ga go buisa teramakhutshwe ya Matsapa di a tsaya kae? Tshegetsatsa ka lebaka. (2)
- 17.9 A mokwadi o atlegile go senola kgotlhang ya teramakhutshwe ya Matsapa di a tsaya kae? Tshegetsatsa ka lebaka. (2)
- 17.10 Go ya ka wena, o ne o ka gakolola jang batho go efoga se se diragaletseng Tlhapi? Tshegetsatsa ka lebaka. (2)
- 17.11 Fa o ne o le Malebye, o ne o ka dira eng go thusa mogoloo? Tshegetsatsa ka lebaka. (2)
- 17.12 O ithutile eng go tswa mo go modiragatsi Tlhapi? (2)
- [25]**

POTSO 18 (POTSO YA TLHAMO)**GA SE LORATO – MJ Magasa**

Dikgang tsa batho ba babedi ba ba nyalaneng ga di a tshwanela go tsenwa ka gope. Tlhalosa gore a go ne go le matshwanedi gore Lesego le Emang ba sunyasunye nko mo dikgannyeng tsa batsadi ba bona ntswa e le bana. Boleele jwa tlhamo e nne mafoko a a ka nnang 400–450.

[25]**POTSO 19 (DIPOTSO TSE DIKHUTSHWANE)****GA SE LORATO – MJ Magasa**

Buisa nopollo e e latelang, mme o arabe dipotso.

NOPOLO G

MMUI A:	<i>(Ka bogale)</i> Go siame rra, itsamaele! Ke foo go itshupa sentle gore go ingwaya e e sekgwakgwa.	
MMUI B:	<i>(Kwa ntle, o bua a le esi)</i> O a itse mosadi yo o lenyatso; o batla go ntaola ke le kana! O tshwanetse a bo a sa laega kwa gaabo. Ga a itse gore monna ke selepe o a adimisanwa. Le fa a ka leka go nkgaganya le <i>Angy</i> gone a ka se ke a kgona. Le jaanong fa ke rata maitseboa nNka ikela kwa go ena gore ene fa a phanya a phanye. Nxa! Re tlaa be re fetoge ditsenwa re balabala re le esi.	5
MMUI A:	<i>(Ka kutlobotlhoko)</i> Kooteng monna yo ga a thaega o ithaya a re ke lesea fa a ntebile! Ga a itse gore ke setse ke lemogile Sa me fela ke go batla motho yoo Fa ke kabo ke mo itse, ke mo leletsa tladi. Kampo ke ba tlose mmogo E nne kgama le mogogoro	10
MMUI C:	<i>(Ka menyebo)</i> Kana sefela se boletse sa re, 'Lefu la gagwe le a mphedisa.' Kana e tla re monna yole a sule madi a diinšorense le diphenšene a ntle seatleng. Ba bone ke akga lerago bao ba itiile fela. O a itse le pelong ga le tshetse ke gore kgang e ke e begelele Selapo gongwe ena a ka nthusu.	15

- 19.1 Naya maina a mmui A le B. (2)
- 19.2 Lefelo le Motsamai a neng a dira mo go lona le ne le ntsha kuno efe? (1)
- 19.3 Tlhagisa matsapa a le MABEDI a a diragetseng go ya ka diteng tsa temana e. (2)
- 19.4 Boitshoko ba ga Gadifele bo na le seabe sefe mo go fitlheleleng maitlhomu a mokwadi? (2)
- 19.5 Naya dintlha di le PEDI tsa semelo sa ga Selapo. Tshegetsu ntlha e nngwe le nngwe ka lebaka. (4)
- 19.6 Ngangisano ya ga Morake le Motsamai e senola maitsholo a a ntseng jang a ga Morake? (2)
- 19.7 Tlhagisa dikgato di le PEDI tse Gadifele a di tshotseng go leka go rarabolola mathata a lelapa la gagwe. (2)

- 19.8 Maikutlo a gago ke afe morago ga go buisa terama ya Ga se lorato? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 19.9 A batho ba ba tshwanang le Motsamai ba teng mo botshelong? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 19.10 A o dumelana le ntlha e e reng Motsamai ke moipolai yo o sa lelelweng? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 19.11 Fa o ne o le Gadifele, o utlwa go twe monna wa gago o a ratana, o ne o tlaa dira eng? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 19.12 O ithutile eng ka ga modiragatsi Gadifele? (2)

[25]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 25
PALOGOTLHE: 80